

WAT DE DUIVEL ZOAL OP AARDE DEED

5 april 1957

Goedenavond vrienden,

Aan het begin van deze bijeenkomst moet ik u erop wijzen, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Wij nemen aan, dat u zelfstandig en redelijk na zult denken over al wat er op deze avond naar voren wordt gebracht.

Verder moet ik u meedelen dat het programma voor de Steravond als volgt is vastgesteld:

a. Beschrijving van wat er gaat gebeuren. b. Inleiding. c. Korte pauze. d. Daarna instraling.

De beëindiging van de avond is 20 tot 40 minuten vroeger dan normaal.

Tevens moet ik u meedelen, dat door de sprekers is verzocht om op Goede Vrijdag geen pauze te houden. Ook op deze avond kan de bijeenkomst hierdoor drie kwartier tot één uur vroeger beëindigd worden. Wij hebben daardoor dan echter de zekerheid, dat wij de sfeer kunnen bewaren, wat voor een avond als deze toch wel zeer sterk mede beslissend is.

Na deze medelingen ga ik over tot mijn onderwerp voor deze avond. Na alle lezingen over het denken, wil ik een klein aspect, dat tot nu toe niet sterk belicht werd, graag naar voren brengen. Er zijn in het denken van de mens namelijk veel duivels en demonen. Nu houd ik zelf veel van aantrekkelijke titels, ook al klinken deze niet wetenschappelijk of gewichtig. Wanneer mijn titel u niet bevalt, kunt u er zelf wel een andere voor in de plaats zetten: wat de duivel zoal op aarde deed.

Wanneer een mens kwaad doet, wanneer het hem niet naar de zin gaat, wanneer hij meent, dat hij de verantwoording voor iets zelf niet dragen kan, dan komt hij meestal te voorschijn met een schijnbeeld. Een deftiger woord daarvoor is "Scheingestalt". Deze "Scheingestalt" heeft nu, wat het kwaad betreft, in de westerse wereld een lange tijd de vorm gehad van een lang en mager heer, die door de wereld wandelt op bokkenpoten, terwijl hij inplaats van een kuif, een paar horens bezit. Voorzien van een puntbaard, een rapier en omhuld door een roodgevoerde mantel, is hij dan het complete beeld van de hoofse jonker Satan, de ridderlijke duivel, die over deze wereld rondwandelt. Om het denken van de mensen, die hieraan waarde hechten goed te kunnen begrijpen, moet je door kunnen dringen in de primitievere denkwereld. Een wereld, die bevolkt is met veel problemen en complexen.

Om maar meteen de koe bij de horens te vatten: er is ergens bij een kerk een toren opgebouwd. Men heeft daarin een klok gehangen. Maar dat laatste is niet al te goed gedaan. Het moest voor een koopje gebeuren en degenen, die het ding naar boven hebben getakeld zijn met het bevestigen niet al te voorzichtig geweest. De avond daarop breekt er een onweer los. De wind giert door de galmgaten en de toren siddert op zijn grondvesten, wanneer de niet goed bevestigde klok door de wind heen en weer wordt gewrongen. De wind die hier in deze beperkte ruimte feller nog zijn spel speelt dan elders... . Opeens een oorverdovend gekraak. De klok valt. Wat moet men nu doen? De koster en de pastoor, een paar van de heren die mee verantwoordelijk zijn voor het bestellen en betalen van deze klok, vinden het noodzakelijk hun maatregelen te treffen vóór de verwijten van de burgers over hen kunnen losbarsten. In de nacht kraakt ergens een wagen naderbij, getrokken door twee paarden. Met vereende krachten wordt de klok opgeladen. Die moet terug naar de smelter. Hoe moet je de mensen nu gaan vertellen, dat iets, waar heel het dorp, of heel de stad maanden lang voor heeft gespaard en geofferd heeft door koopjes jagen, zo maar naar beneden is gevallen en gebarsten is? Dat gaat niet. Dus een verhaal. De duivel is gekomen. De klok was niet gewijd, daarom heeft hij haar in een wolk van bliksemstralen meegevoerd om het ergens in het land ver weg neer te gooien. Daar, in een ven of moerasput is zij gevallen. Je kunt er heen gaan, als je niet bang bent. Wanneer het nieuwe maan is, hoor je dan om 12 uur 's nachts misschien de klok nog luiden, (om het moeilijker te maken, alleen op Kerstmis).

Dit is dan niet de legende, zoals hij vaak wordt verteld, maar het verhaal, zoals het eens ongeveer is gebeurd. Zo schuift de mens dan eigen verantwoording en schuld af op de duivel. Zo zal ook de mens al zijn wensdromen, die hij volgens geweten veroordeelt en toch zo begeert, op

dezelfde wijze trachten af te schuiven. Wij lezen bv. in de verhalen over Faust, hoe de duivel een paar gaten boort in de rand van een tafel. Daaruit vloeien dan de heerlijkste wijnen. Wijn is een kostelijke drank. De mensen begeren te kunnen drinken zonder grens. Is het een wonder, dat voor hen de duivel langs magische weg en zonder enige kosten hier de kosten verschaft voor een zeer grondig drinkgelag. Aan de andere kant is het te mooi en tegelijk te demonisch.

Zo kan het beeld niet blijven. De duivel lokt eerst twist uit. Wanneer hij uiteindelijk de zaal verlaat, Faustus op de voet volgende, vlamt plotseling de wijn op. Het was hels vuur. De mensen weten wel: zoveel wijn is overbodige weelde. Het past niet. Aan de andere kant is het zo begeerlijk. Daarom juist het verhaal. Zo ontvlucht de mens zichzelf en zijn begeerten. Door de duivel als schuldige voor het begeren naar voor te schuiven en gelijktijdig straf te verbinden aan het aannemen van zijn magische doch zondige gaven.

Zo zou ik nog verschillende punten kunnen noemen. Een of andere misogynist (vrouwenhater; Red.) met een absolute haat tegen het vrouwlijke geslacht is ongetwijfeld in een ver verleden de originator geweest van het verhaal dat, toen God de naam Adam had geschapen, de duivel onmiddellijk daarop een vrouw schiep. Die vrouw heeft men dan fatsoenshalve maar Lilith genoemd, omdat je het voorbeeld van alle vrouwen, Eva, geboren uit Adam's rib, moeilijk als duivelsgebroed kunt betekenen. Ik vraag mij af, of de oude, mistrouwige man, die de legende de wereld in bracht, hier uiteindelijk niet alle vrouwen mee bedoelde. Het is begrijpelijk, wanneer iets je niet bevalt en je toch gelooft, dat God alle dingen goed doet, dan moet je ergens een zondebok vinden.

En op een zondenbok lijkt een duivel meer, dan menig een zich realiseert. Ofschoon in sommige landen de duivel op paardenvoeten rondwandelt, moet u er eens op letten, hoeveel hij gaat lijken op een faun, zodra wij in het Noorden gaan komen. Hij dartelt rond op bokkenpoten, hij heeft de horens van een geit en zelfs zijn baard, ofschoon in latere beelden zorgvuldig gekamd en gefriseerd, doet toch altijd nog aan een geitensik denken. Wanneer hij door de heksen aanbeden wordt, zo wordt verteld, toont hij zich als de Grote Bok. Maar wat was die bok vroeger? Was het niet het symbool van de krachten van de natuur, het dier, dat beladen met de zonden van een heel volk de woestijn in werd gestuurd, opdat het volk der Joden verder zou kunnen bestaan, bevrijd van Jahweh's toorn? Opdat het gezegend en beschermd zou zijn voor de komende periode? Het symbool zit er in. De duivel is tot de zondenbok geworden voor de mens, die eigen onvolmaaktheid niet wil erkennen, die eigen schuld niet wil dragen. De mens, die een uitvlucht nodig heeft voor zijn eigen zwakheid.

Wanneer er een heilige in een eenzame grot, na jaren van verlatenheid en karige voeding, begint te dromen over de wereld en haar genietingen, dan ziet hij beelden voor zich opdoemen, die hem schoon, wulps en verleidelijk zijn. Maar dat kan toch niet uit hem voort komen? Hij is toch goed en heilig? Dus moet het de duivel wel zijn, waarmee onze waarde vriend in dergelijke gevallen gedegradeerd wordt tot een vertoner van pornografische filmpjes voor ijverige heremieten.

Niet erg aanvaardbaar, een uitvlucht. Een redding uit het begrip van eigen onvolmaaktheid, eigen fouten en feilen. Wanneer de duivel nu eenmaal toch al als verklaring hiervoor bestaat, kun je hem ook nog wel gaan gebruiken om de mensen bang te maken. Dat komt hier direct op de voorgrond. Men behoeft natuurlijk bewijzen.

Als men naar de Brocken (berg in Duitsland; Red.) gaat, kun je nog zien hoe een duivelspoot in het steen is ingezonken. In Frankrijk is een klooster, waar men nu nog een missaal bewaart, waarop met verschroeide lijnen een vurige hand is afgedrukt. Hier zou eens een verdoemde zijn verschenen om zijn schulden te belijden. Pas dus maar op, dat je braaf bent, want anders komt de boeman..., pardon, de duivel en neemt je mee.

Wat een eigenaardige wereld is het. Het kwaad bestaat. Natuurlijk bestaat er kwaad. Kijk maar rond u en u zult zien hoeveel er wordt misdaan, hoeveel verkeerde dingen op allerhande gebied er gebeuren. Maar moet dit dan alles veroorzaakt worden door een soort bal-masqué figuur, die zich desnoods, als in een opera, verwaardigt een drinklied te zingen of een walslied aan te heffen? Is dat dan iemand, die zich met alle helse machten, die hij bezit, zou willen verhuren als bediende, wanneer men daarvoor maar een ziel geeft? Kunnen wij het ons zo voorstellen? Zou het kwaad werkelijk zo dwaas, nietig en onbetekenend zijn? Wanneer ik zo de verhalen en overleveringen naga, vind ik nog meer.

Ik hoor, hoe de duivel honderden en duizenden keren bedrogen wordt. De ene keer door een smid, die eens aan Jezus of aan Petrus op aarde een gunst heeft bewezen en daarvoor drie wensen mag doen. De arme duivel wordt eerst vastgelijmd op een stoel, dan vastgekleefd in een

perenboom en uiteindelijk in een knapzak gedaan en zó afgeranseld, dat hij eenvoudig de moed niet meer heeft een dergelijke, gevaarlijke ondeugende ziel mee naar de hel te nemen. In een ander verhaal kraait de vrouw van een boer, die zijn ziel beloofde voor een stal die hij hard nodig had, mits die vóór het eerste hanegekraai klaar zou zijn. De duivel, die aan de ene kant zo machtig en zo demonisch is, laat zich aan de andere kant rustig bij de neus nemen door simpele mensen. Maar ja, anders zou hij ook weer tē gevaarlijk zijn. De gehele overlevering is simpel, -want hoe kun je nu je ziel verkopen? De ziel is een deel van God, uit God voortgekomen. Zou je een deel van God kunnen verkopen aan Zijn tegenpartij? Zou God dat zo maar goed kunnen vinden?

Wanneer ik zo deze verschillende legenden voor u aanhaal, groeit daaruit, naar ik meen, reeds een beeld van deze vorm van zelfmisleiding. De duivel is gelijktijdig een soort van boeman, de vertegenwoordiger van al wat er kwaad is in onszelf, terwijl wij niet geneigd zijn toe te geven, dat al deze dingen slechts in onszelf leven. De schaduw van al wat de mens in zichzelf veroordeelt, is vastgelegd in dit beeld van een zieltjeskoopman. Kortom, een ideaal beeld om een bijgelovige wereld in zijn ban te houden.

Wanneer je deze dingen nu zo beziet, zou je misschien geneigd zijn te zeggen: dus is er geen duivel? Die bestaat eenvoudig niet. Het is een kinderverhaaltje, verteld om de mensen bang te maken. Toch heeft de duivel veel gedaan en misdaan op aarde, ook al heeft hij dan geen bokkenhorens. De duivel heeft miljoenen en nog eens miljoenen gezichten. Hij gaat op het ogenblik net zo gekleed als u, als de andere mensen, of het lichaam, dat ik op het ogenblik gebruik. Want de duivel is een kracht, die in de mensen leeft.

De mens heeft aan het slechte in zich een aparte persoonlijkheid gegeven, omdat hij het kwaad niet wil aanvaarden als een eigenschap die in hem zelf leeft en die hij zelf moet overwinnen. Dat zou hem te ver van zijn voetstuk halen. Eigen schuld zou hem te ver doen dalen in de ogen van de wereld. De mens is immers zo trots op zijn mens-zijn. Daarom aanvaardt hij alleen de rechten en goede kwaliteiten daarvan. Maar als er ergens een duivel leeft, dan is het in de mens. Hij heet dan zeker niet Beëlzebub. Dan heet hij Pietersen, of Jansen, Hitler of Stalin. Hij heeft vele namen. Met recht kan men zeggen, dat de beste naam voor de demonen op deze wereld legio is. Want werkelijk, het kwaad onder de mensen, gepersonifieerd door een afscheiden van de gedachten, is een veelvoud, dat te bepalen noch te tellen valt.

Het duivelse in de mens is in feite een deel van zijn on-bewustzijn. Hij laat zich beïnvloeden door krachten, die wel terdege buiten hem bestaan. Want waar Licht kan zijn, daar moet ook het duister kunnen bestaan. Waar het goede bestaat, moet ook het kwade waarneembaar en kenbaar zijn, omdat alleen zo het goede is te waarderen, te herkennen en af te meten. Waar in de mens het streven naar het Lichtere, naar het Hoger Geestelijke, als een streven aanwezig is, daar moet ongetwijfeld ook een kracht aanwezig zijn, die duister, demonisch, chaotisch is.

Wanneer ik dan een naam zou moeten geven aan de duivelen, die op deze wereld bestaan, zou mijn naam voor hen "Chaos" zijn. Chaos: ontkenning van elke wet en regel. Ontkenning van elk bewustzijn geuit in een gedreven zijn, en die voortkomt uit een daadloosheid van de wil.

De duivel heeft zeer veel gedaan op aarde. Het is de duivel, die oorlogen aansticht. Het is de duivel, die steelt, wezen berooft en de armen voedsel weigert. Die duivel heet ook wel: Mens. Je zou het beeld uit kunnen tekenen, waarin voor het eerst de duivel een afzonderlijke macht werd. Ver in het verleden kwamen de eerste mensen op aarde. Na een tijd van dierlijk bestaan leerden zij een oordeel uit te spreken omtrent goed en kwaad. Zij wilden het kwaad toen al niet geheel erkennen. Toen een van hen dan ook iets deed, dat als kwaad werd erkend, wees hij op het duistere buiten de grot, waarin men en onderkomen had gezocht. "Zie", sprak hij, "daar schuilt de demon, die mij hiertoe heeft gedreven". Er was een ander, wiens begeren was gevestigd op een groter aandeel in de jachtbuit van de groep. Hij zei daarom: "Ik weet, dat het waar is, wat hij zegt. Maar ik ken de middelen om die duivel te verdrijven. Ik kan de demonen terug zenden in de krochten, vanwaar hij tot ons is gekomen". Hij begon een bezweringsdans en nam een aandeel, zoals hij het begeerde. Maar de schuld van hem, die kwaad had gedaan, was vergeven. Het was immers geen mens die het gedaan had, het was een onzichtbare duivel.

Anderen leerden vertellen, dat ze met de demonen en duivelen konden spreken. "Ik heb een grote prijs moeten betalen voor mijn macht" zo fluisterden zij, "maar wanneer ik tegen de duistere geesten zeg "doe", dan doen zij. Spreek ik "doe niet", zo onthouden zij zich". De welvaart van degenen, die dit zeiden, was weldra groot en meer en meer werden door onwetenden de duivels en demonen bezworen om het gewin. De mensen geloofden er aan. Zij

leerden de duivels te zien als wanstaltige reuzenfiguren met verwrongen gezichten, lange slagstanden en gapende muilen, die klauwen uitstrekten naar elke niet beschermde mens. Overal konden deze wezens schuilgaan. In het duister van een bos, ergens op de helling van een berg, ergens in een wolk, of in de schaduw. De mensen dachten er voortdurend aan en hun gedachten drongen door in de astrale wereld. Zo bouwden zij schrikgestalten, onrustbarend en sterk en groot. Zij die gezegd hadden de duivelen te dienen, machteloos in hun eigen begeren, zochten vanuit hun geestelijk bestaan terug te keren. Zij vonden een weg naar het astrale gebied. Als ware toneelspelers bezielden zij de schrikbeelden en joegen deze voort over de wereld. Dan zag een mens soms plotseling ergens in een hoek een vreemde gestalte. In zijn angst, door zijn vrees en emoties bood hij dan een offer, dat voor de geest uit het duister bijzonder kostbaar is. Toch is dit alles eigenlijk maar poppenkast. De mens, die goed wil, kan niet worden aangevallen door dergelijke waanbeelden, door vele eeuwen heen opgebouwd uit een conglomeraat van bijgelovige gedachten.

Wanneer zo een beeld, zo'n duivel invloed krijgt, wat gebeurt er dan? Een mens begeert iets, maar hij weet, dat zijn begeren niet goed is. Hij zegt tegen zichzelf, wanneer ik nu maar een methode weet te vinden, zal ik het éénmaal doen, dat is voor mij al voldoende. En zo volbrengt hij het. Hij heeft bv. iets verworven door te nemen, wat hem niet toebehoort. Hij heeft een onrecht bedreven. Hij is tevreden, dat hij niet ontdekt is. Dan komen de stemmen uit het duister, de stemmen van het geloof in het kwade van de mensen. Stemmen, die zeggen: "neem nog een keer, grijp toe", steeds weer opnieuw. Toch zal de mens niet gedreven worden door de demonen buiten hem. Die kunnen hem niet drijven. Hij wordt eenvoudig beheerst door eigen lusten en begeerten. Het kwaad wordt een gewoonte en hij is niet meer in staat zichzelf te beheersen. Zo wordt hij dan in de wereld gedreven door zijn eigen fouten, tot ware vreugde van hen, die in het duister leven en hieruit een ogenblik van vergetelheid, een stukje van wereldervaring terug kunnen winnen.

Dit is het verhaal van de duivel. De duivel, die op het ogenblik nog overal bestaat. Soms verkleedt hij zich als het uitoefenen van macht ten bate van anderen. Maar als de macht er eenmaal is gekomen, dan zegt die stem: waarom macht alleen voor anderen bezitten? Je mag toch ook wel voor jezelf zorgen? De mens, die de macht prettig heeft leren vinden ziet in dit voor zichzelf zorgen slechts een bevestiging van eigen prestaties en vermogen. Hij denkt er niet over na, dat nu die macht reeds kwaad wordt. Hij blijft nog steeds veel begeren. Tot hij op een ogenblik begint alleen voor zichzelf te leven en te zorgen en alle anderen vergeet.

Een mens begeert rijkdommen. In hem is een besef, wanneer je ijverig werkt en streeft, zul je dit kunnen bereiken. Hij zwoegt en slooft, wordt geholpen en slaagt. Dan komt er een ander en vraagt hem: "geef mij diezelfde kans, die jij hebt gehad". Maar dan staat de begeerte onmiddellijk klaar: "Wanneer ik hem geef, heb ik zelf daardoor minder. Zou ik dan zo verder kunnen gaan zoals ik het begeer? Neen, dat kan ik nu nog niet wagen." Misschien is dat wel zo, maar er komt een ogenblik dat deze uitvlucht niet langer meer kan gelden. Dan is de gewoonte reeds geschapen van: "Waarom zou ik iets voor een ander doen, een ander iets geven, zelfs wanneer ik dit zelf niet begeer? Ik ben toch ook zonder iets begonnen en omhoog geklommen, Mens, zorg voor jezelf." Soms heb ik wel eens de gedachte, dat de duivel een soort democraat is. Want altijd zegt hij weer: God is er om te zorgen voor iedereen. Zorg jij nu maar voor jezelf en laat de rest aan God over.

Geen persoonlijke duivel. Neen, het is iets wat in ons allen min of meer leeft, zeker, wanneer wij op de aarde zijn. Het gaat om onze persoonlijkheid, het ego. Rond het "Ik" kolkt een hele wereld, die wij niet goed kennen. Wij moeten, zo menen wij dan, ons zelf handhaven. Wij moeten tonen wie wij zijn. Wij moeten dat natuurlijk wel bewijzen met geestelijke wijsheden en belevingen, maar toch ook en vooral met stoffelijke bereikingen. Zo begint dan het spel van de Ikzucht. Word je je ervan bewust en zeg je jezelf: eigenlijk zijn mijn daden toch niet helemaal zoals het behoort, zult u dan van uw voetstuk af kunnen stappen en zeggen: ik ben schuldig? Of zult u, zoals vroeger de mensen zo vaak reeds deden, ook gaan zeggen: Dat was Joosjte Pek, de duivel, die mij verleide, de duivel, die steeds achter mij aansluit.

Misschien zult u dan ook een kerk binnen gaan en snel wat gewijd water over en rond u gooien, opdat het kwaad u niet volgen zou. Misschien zult u dan als zovelen in een bewustzijn van zonder schulden te zijn, rust vinden en krachten vergaren, die u dan even, zoals veel anderen, waarschijnlijk zult gebruiken om zo veel te meer kwaad te doen, wanneer u de gewijde plaats weer verlaat.

Er is een aardige legende, die ons het wezen van de duivel misschien meer waar toont, dan alle andere. Zij is betrekkelijk recent. Een helderziende zag de duivel door de straten van een grote stad gaan. Het verbaasde hem, dat hij in de stad rondging, gekleed als een bankier en uiterlijk onkenbaar voor haast iedereen. Hij dacht, nu zal hij wel een bank binnen gaan, ... , maar nee. De duivel ging verder. Dan een schouwburg? Een kroeg? Nee, de duivel ging verder. Even later zag de helderziende voor een grote kathedraal een priester, die ijverig brevierende, naar binnen sjokte. Daar ging de duivel achteraan. De ziener was zo verbaasd, dat hij zijn angst vergat. Hij ging ook de kerk binnen en sprak de duivel aan. Hoe komt het, dat je juist hier binnen gaat? De duivel lachte en zei: overal waar de mens binnen gaat, kan het kwaad rustig volgen.

Een zeer passend beeld. Het kwaad wordt niet uit zich geboren, of bestaat uit zichzelf. Het is geen onafhankelijke kracht. Maar daar, waar de mens gaat, of nauwkeuriger, waar een bewustzijn gaat, dat zichzelf niet bewust heeft gevonden in relatie met de kosmische harmonie, kan het kwaad rustig volgen, want daar is het onbegrip vaak de aanleiding tot veel handelingen die men later diep betreurt. Daar handelt men onbewust van de werkelijkheid, geleid door begeerte, slechts voor zich en dus tegen het geheel, waarvan men deel uitmaakt.

Om als aanvulling van de voorgaande, nog een heel oude legende te noemen. Een demon ontmoette een kluizenaar ergens in de bergen van India. De kluizenaar was niet bang, want zijn hart was gereinigd van alle angsten en alle begeren. Hij volgde het pad. Hij sprak tot deze demon: "Zeg mij, waar ga je heen?" De demon antwoordde: "Ik ga, waar de mensen mij roepen, want waar een mens geneigd is zichzelf of anderen, te vernietigen, daar ben ik zijn verontschuldiging." De kluizenaar glimlachte en sprak: "Zo zijt gij slechts waan, leugen en dwaasheid". De demon antwoordde: "Niet dwaas ben ik, want ik wéét; maar dwaas zijn zij, die niet weten en menen dat ik hun lasten en schulden kan dragen of hun wil beheersen. Ik kan hen slechts dat tonen, wat al in hen zelf leeft. Ik (kan) voor hen slechts zijn, wat zijzelf al zijn. Zo zij mij aanroepen, openbaren zij slechts eigen duister aan zichzelf. Zeg mij, heilige, wat is het kwaad dan, dat in mij schuilt?" Toen antwoordde de kluizenaar: "Het kwaad, dat in u schuilt, is de waan, die gij zijt. Zo de waan eens vernietigd wordt, zult gij ophouden te bestaan..."

Ik geloof, dat dit gelden kan voor alle mensen en alle demonen. Op het ogenblik, dat de mensen hun angst verwerpen en hun denken niet meer gebruiken om te ontvluchten aan de gevolgen van hun eigen daden, sterft het kwaad. Wanneer de mensen geen scherm meer plaatsen tussen hun werkelijk wezen en de voorstelling daarvan, die zij voor zich begeren, dan zullen er geen demonen meer zijn. Dan zal ook niemand meer zeggen: pas op, anders zal de duivel je halen. Niemand zal meer vertellen, dat de Boze mensen samenroept op geheimzinnige plaatsen voor het volbrengen van vreemde rituele plechtigheden. In die dagen zal men zeggen: de dwaasheid van de mensen kreeg eens gestalte in een waanbeeld, dat zozeer heerste, dat het een werkelijkheid werd voor een ieder, die erin geloofde, maar nu het geloof gestorven is, is ook de waan verdwenen. Hoe goed is het als mens in God te leven zonder te geloven aan duister, duivel, of demonen, zonder onder te gaan in de zelfverontschuldigungen, die kwaad stelt als oorzaak van lijden en misdaad buiten het "Ik" van de mensen. Laat ons de krachten in het "Ik" steeds meer ten goede leiden.

Daarmee, vrienden, heb ik mijn deel gesproken. Vragen?

Vraag: In uw beeld vande duivel heb ik Pan herkend. Bestaat hier nog verband tussen? Hoe?

Antwoord: Verband bestaat er zeker. De grote Pan was de God van de Natuur, die dansend over de velden gaat, vergezeld door zijn saters. Beeld van het dierlijke in de mens. Wat is de duivel van latere dagen eigenlijk anders dan de zondenbok, waarop men de als schuld gevoelde dierlijkheid van de mens wil afschuiven? De duivel is niet veel anders dan de kracht, die mensen verantwoordelijk tracht te stellen voor het feit, dat een mens een lichaam heeft en stoffelijke behoeften en begeerten. Daar is het begonnen.

Pan is misschien een zuiverder beeld hiervan, dan het beeld van de duivel, dat men later heeft gevormd. Wij kunnen er wel zeker van zijn, dat degenen, die later duivels hebben voorgesteld in de kunstwerken of hen beschreven hebben, heel vaak tot hun beeld zijn gekomen door beelden en beschrijvingen van oude Grieken, die vertellen, hoe Pan over heuvelen en weiden dwaalt, spelende op zijn fluit, lachend en drinkend met de mensen, maar niet achtend de menselijke waardigheden en waarheid.

Vraag: Het spelen op de fluit doet denken aan Krishna, die ook fluit speelt.

Antwoord: De rietfluit is een combinatie van buizen met tonen. Hierop kan een ééntonige melodie worden gespeeld. Wat is het eigenaardige hiervan? Zij kan biologeren. Juist het simpele van toon en melodievoering, het geluid, dat eenzaam blijft in de ruimte, zal de mens zichzelf doen vergeten. Tegelijk heet het vanouds reeds een aantrekking te hebben voor veel soorten dieren. Krishna beheerst de krachten van de natuur. Pan vertegenwoordigt ze. Is het een wonder, dat zij het geluid, de magische kracht in de natuur, bij zich dragen? Uiteindelijk, wanneer een vogel zingt in de lente om te vertellen, dat hij een nest gaat bouwen of zingt om te vertellen, dat hij zich een wijfje heeft verworven, zijn die tonen vaak hetzelfde als een melodie uit de fluit van Pan, de drijvende kracht van het Scheppende Principe, weergegeven in klanken.

Vraag: Wanneer wij allen eens tot God terug zullen keren, wat is dan het doel van het kwaad?

Antwoord: Een doel van het kwaad bestaat niet. Wel het doel van de tegenstellingen, daar deze noodzakelijk zijn voor de bewustwording. Kwaad bestaat alleen dan, wanneer ons streven eenzijdig is. Daar wij ons niet bewust zijn van de gelijkwaardigheid van alle dingen en als mens en lagere geest geneigd zijn sommige dingen heel sterk te accepteren, andere dingen daarentegen zeer heftig te verwerpen, ontstaat hierdoor voor ons goed en kwaad. Het kwaad is dan ons misverstaan van de werkelijke waarden van het leven. Dit wil niet zeggen, dat wij daarmee in staat zullen zijn nu onze begrippen van goed en kwaad terzijde te stellen. Want daarvoor leven wij nog niet in de juiste wereld, hebben wij nog niet het juiste bewustzijn.

God heeft geen kwaad geschapen. Maar Hij scheidde licht en duister. Hij scheidde stof en geest. Hij heeft alle waarden in zich gescheiden, opdat wat geschapen was, zich bewust zou kunnen worden van zichzelf, zowel als van God. Teminste, zo geloof ik dit. Bewijzen kan ik het natuurlijk niet. Wanneer dit bewustzijn in ons ontstaat en wij terug keren tot God, kunnen wij misschien wel zeggen: In de Schepping aanschouwt God slechts Zichzelf. Zichzelf aanschouwende, is Hij Zichzelf in alle uitingen die voorstelbaar zijn. In alle uitingen is Hij gelijkelijk God. Maar degene, die Hem niet bevat en begrijpt, ziet de samenhang niet tussen de Krachten, die uit Hem voortvloeien, tussen de vormen, waarin Hij Zich openbaart en noemt zo het ene kwaad en het andere goed, het ene duister en het andere licht.

Vraag: Waarom dan een duivel, die kwaad moet stichten?

Antwoord: De duivel is niet reëel in de zin, waarin u zich dit voorstelt. U grijpt hier terug op de reeds zolang aanvaarde gepersonifiëerde voorstelling van het kwaad. Maar laten wij het dan anders stellen: Omdat God licht en duister tegelijk is, maar de mens dit niet kan begrijpen, heeft hij God voor zich gedeeld in twee krachten, een God van Licht en een God van duister. Hierdoor komt hij tot de voorstelling van een duivel, die lijden brengt. Maar God wenst geen lijden, God wenst bewustzijn. Waar bewustzijn is, is geen lijden. Waar bewustzijn is van God, is geen kwaad meer mogelijk. Een onbewustzijn of een vaak zeer gedeeltelijk begrip van de waarden van het leven, schept voor ons het kwade; niet omdat het in feite kwaad is, want op zich is het goed en natuurlijk, maar omdat wij het niet kunnen begrijpen en omvatten. Wanneer wij het als kwaad ervaren, moeten wij het ontwijken, willen wij niet ondergaan eraan als een kracht in ons, die heel het streven tot nil (niets; Red.) maakt, waar wij de waarden van ons eigen bestaan hierdoor beginnen te ontkennen.

Vraag: Ik moet dus het kwade zien als deel van het goede?

Antwoord: Zou u dit kunnen, dan zou u zich hierdoor ontdoen van het kwaad. Wie God zoekt in het duister, vindt ook daar God; wie God zoekt in het Licht, vindt God. God nu is voor ons de volmaakte en oneindige Uitdrukking van al het goede en de Bron van al het zijnde. Zoeken wij nu God ook in het kwaad, dan zullen wij daardoor het goede in het kwade vinden en begrijpen, dat hetgeen voor ons kwaad lijkt, in zich slechts een middel is, waardoor wij ons bewustzijn vergroten.

Zodra ons bewustzijn groot genoeg is, zal het begrip kwaad voor ons wegvallen, omdat wij God dan erkennen daarin en het zo eveneens tot goed voor ons is geworden.

Vraag: Is een mens ook verantwoordelijk voor het kwaad dat hij onbewust doet?

Antwoord: Hoe kun je onbewust kwaad doen? Als u zegt door te handelen zonder na te denken en de onnadenkendheid vloeit uit uw wezen voort, is het geen kwaad. Doet u het zonder na te denken, terwijl u had kunnen nadenken, is het kwaad niet in de daad gelegen, maar in het feit, dat u niet nagedacht hebt toen dit nodig en mogelijk was. Hierdoor is het, dat u zich dan ook

schuldig voelt. U ziet dus wel, dat de mens zeker niet altijd verantwoordelijk geacht kan worden voor hetgeen in zijn handelen in de ogen van anderen kwaad is. Maar hij is zeker verantwoordelijk voor het volbrengen van alle dingen, die hij zelf bewust als kwaad ziet en door eigen schuld heeft gedaan, dan wel ondergaan.

Opmerking: In het Evangelie staat: Voor Ik gekomen was, was er geen zonde, doch nu Ik gekomen ben, is er zonde.

Reactie: Inderdaad, waar het bewustzijn groeit, groeit de mogelijke schuld. Wie niet weet, zondigt niet. Maar wie weet, kan zondigen door ondanks zijn weten te handelen tegen de Wetten, die dit weten hem voor zichzelf heeft doen aanvaarden of stellen.

Indien er geen vragen meer zijn, zal ik tot 1 mei a.s. afscheid van u nemen. Ik geef het woord nu dan over aan de volgende spreker. Goedenavond.

JOODSE DIASPORA - ISRAËL

Goedenavond vrienden,
Een onderwerp naar uw keuze.

Reactie: Kunt u iets vertellen over de verspreiding van het Joodse volk over de wereld na de dood van Jezus en de huidige terugkeer naar Palestina? Welke is de esoterische achtergrond hiervan?

Ik zal proberen dit duidelijk te maken. Toen Jezus nog geboren moest worden, verkeerde het Romeinse Rijk reeds voortdurend in geldnood en het Joodse volk was klein, maar rijk. Vandaar, dat men het Joodse volk steeds zwaarder begon te belasten. Deze belasting werd op de duur zo zwaar zelfs, dat men vreesde op een ogenblik zonder geweld niet meer te kunnen putten uit dit vruchtbare land. Reeds in deze tijd begon men dan ook al havenwerken aan te leggen, die er voor waren bestemd ter gelegener tijd legioenen aan land te zetten en met geweld ook de laatste rijkdommen uit het land van Israël te persen. In deze dagen nu juist werd Jezus geboren en bracht Hij Zijn leer. Wetende, beter dan de Joden zelf dit in hebben gezien, dat je wel een tijdlang met de begeerte kunt marchanderen, maar toch op de duur je vrijdom niet altijd kunt blijven kopen, beweeende hij Jeruzalem toen Hij de heilige stad zag. Want Hij wist, dat door de begeerte Jeruzalem vernietigd zou worden.

Ondertussen groeide het Christelijke geloof en nam reeds hand over hand toe. Vooral onder de armen en de slaven, die hier voor de eerste maal een geestelijke bevrijding vonden, een vrijheid en gelijkwaardigheid. Een broederschap met alle mensen, gepaard met een vrijwillige dienstbaarheid, die de nood van arm of slaaf te zijn juist daardoor sterk verminderde. Wat meer is, zelfs de denkers van verschillende volkeren werden tot deze leer aangetrokken.

Zo begon men te spreken over het leven en de dood van Jezus. Maar ook sprak men over de schuld van de Joden, die Hem ter dood hadden doen brengen. Men haatte hen haast, omdat zij een zo groot Mens, ja, een God, hadden gedood, alleen omdat Zijn leer en leven schadelijk werd geacht voor de rijkdom en het aanzien van de tempel. Over de grote schuld van de Joden sprak men al, toen Jeruzalem vernietigd werd. Veel van de discipelen, in hun hart wraakzuchtig, ondanks alles, zagen in de ondergang van de stad een bevestiging. Hier werd door Hogere Machten op het volk der Joden gewroken, wat men Jezus had aangedaan. Zoals heel vaak gebeurt, vooral in een meer primitievere vorm van oorlogvoering, werd een deel van de Joden weggevoerd als slaven. Anderen vluchtten voor dit lot naar andere landen. Nog andere Joden hadden reeds een overeenkomst gesloten met de vijand.

Zo vinden wij in Rome reeds ten tijde van Jezus' geboorte gehele Jodenwijken, die door handelaars werden bewoond. Wij zien reeds dan Joden ook als acteurs optreden onder verloochening van de voorschriften van hun geloof, terwijl veel rijkere of adellijke Joden, tevens Romeinse burgers zijn. Zo is het volk van de Joden dan ook reeds lang in zich verdeeld, vóór het tot een ondergang van de heilige stad en tot een werkelijk gedwongen verstrooiing over de aarde komt. Misschien is hierdoor een haat geboren tegen de Joden.

Zich beroepende op Abraham en de boeken en wetten van Mozes, op de openbaringen van de profeten, weigert de Jood andere goden te aanvaarden, weigeren zij louter Jezus als Profet of

Verlosser, te erkennen. Dit gebeurt in een tijd, dat vooral veel eenvoudigen fanatiek in Jezus geloven. Jezus is niet alleen een Verlosser voor hen. Hij is ook Degene, Die voor het eerst na eeuwen hen een weg toonde om zich van bepaalde emotionele gebondenheden vrij te maken. Zij zien deze miskening als een ware zonde. Er ontstaat een haat tegen de Joden, nog sterker geworden door het feit, dat Joodse Christenen trachten de Joodse wetten in alle zwaarte op te leggen, ook aan de andere Christenen. Deze haat zal sneller groeien naarmate de Joden in staat blijken hun geld beter en sneller dan de Christenen te verdienen. De Joden zijn goede handwerkslieden, goede artiesten en denkers en ook goede handelslieden.

Overall waar een Jood aanpakt, doet hij dit met inzet van persoonlijkheid en kapitaal. Hij durft te riskeren, maar wanneer het hem dan langzaam maar zeker benauwd wordt door de hogere standen, de machthebbers, herinnert hij zich de veelvoudige gevangenschap van zijn volk. Wie vaak gevangen is geweest, weet hoe zich te gedragen. Nederig en haast kruiperig onttrekt hij zich aan achtervolgingen en weet toch zichzelf te blijven. Dit is begrijpelijk. Waar vinden wij de grootste wijsheid? Zeker niet bij hen die welvaart kennen of zelfs als machthebbers optreden. Voor dezen is er geen noodzaak zich iets te realiseren buiten hun eigen wensen. De grotere wijsheid vinden wij altijd in de eerste plaats bij de achtervolgden, bij de verdrukten, bij de degenen, die intens moeten denken en streven, alleen maar om in leven te kunnen blijven.

Zo is dan de ondergang van de laatste stammen uit Jacobs geslacht en de verspreiding ook daarvan over de wereld het symbool van Israël. Een zware beproeving, die ook nu nog niet beëindigd is. Een beproeving juist voor hen, omdat zij moeten leren niet slechts zichzelf te zijn, maar ook de verdere wereld te aanvaarden. De hoogmoed, waarmee zij zich beroepen hebben op Jahweh als hun God, een God, Die volgens hen heel de verdere wereld als minderwaardig beschouwt. De hoogmoed, waarmee zij, vanuit hun tempel en wetten, zelfs op hun wrede overheersers altijd nog weer hebben neergekeken. Die hoogmoed moet er uit. Het is goed een contact met God te hebben, het is goed te weten, dat je direct verbonden bent met de Levende Kracht, die het Al in stand houdt. Maar wanneer je denkt dat jij de enige bent, wanneer je er een soort persoonlijk voorrecht van maakt, dan heb je jezelf in een pantser van misbegrip opgesloten. In een dergelijke beslotenheid kun je geestelijk niet meer verder komen. Op het ogenblik, dat Israël wordt verslagen, weggevoerd en verdeeld, is de volksziel opgesloten in een waan van recht en hoogmoed, die waan blijft.

Vele jaren later zal zij nog door de ghetto's sluipen: toch zijn wij de meerderen, wij zijn de uitverkorenen... . Deze mensen, levende niet in de wereld en met God, maar gebonden alleen aan hun land en hun God, zullen tot ver in de 17e eeuw bv. nog een zakje met aarde uit het Heilige Land onder het hoofd leggen van allen, die zij laten begraven. Zij zullen ook dan nog steeds weer trachten vast te houden aan een eigen kleding, aan eigen gebruiken, aan eigen afzondering van de wereld rond hen. Niet alleen, omdat zij een ander ras zijn, maar omdat zij alle andere volkeren gelijkkelijk vrezen en minachten.

Dan komt er een oplossing... . Hier en daar beginnen Joden mens te worden in de zin van het werkelijke doel van de mensheid. Zij zijn niet alleen maar Joden. Zij zijn meestal de goede Joden. Ofschoon zij orthodox hun godsdienst blijven belijden, leren zij gelijktijdig leven en streven voor het welzijn van heel de mensheid en dergelijke Joden zijn er. Joden, die juist door de steun van hun godsdienst, steunende op de voorschriften, de Torah en de Wet, gedreven door de mensheid rond hen, deel worden met de mensheid rond hen. Zij pogen hun geestelijke krachten niet meer alleen te gebruiken en hun God aan te roepen om zich te beschermen, maar ook voor hulp en steun aan de anderen, die anderen, waarmee zij één zijn geworden. Er komt een tijd, dat Joden deel uit kunnen maken van een volk en toch gelijktijdig goede Joden zijn.

De natie van het Jodendom is gestorven en daarvoor in de plaats treedt het, buiten alle stoffelijke waardenbeleving van het Jood-zijn om, als een werkelijke godsdienstige beleving van grote intensiteit. De vroegere geheimscholen van de Joden, de kaballistische scholen hebben uiteindelijk vrucht gedragen. Hun leringen dringen door in grote delen van de niet-Joodse wereld. De Joodse leraren zijn bereid al deze dingen - indien gewenst - ook te verklaren aan de anderen, de niet-Joden. Zij vragen niet meer: word Jood, wanneer je door wilt dringen in hun geloof, hun denken en leven. Zij willen graag geven, wat zij bezitten aan wijsheid, in de hoop, dat men God zal vinden, zo mogelijk op hun wijze. Maar in ieder geval, God vinden. Wanneer deze fase intreedt, blijft de haat tegen de Jood van vroeger, de haat tegen de Jood als iemand, die handiger is en je bedriegt, iemand, die je veracht, nog steeds werkzaam. Ook vandaag de dag bestaat er een tegen Joden gerichte discriminatie, al wordt daar niet meer openlijk over gesproken. Maar

toch zal dit langzaam verminderen. Niet omdat de mensen anders tegenover de Joden zullen gaan staan, maar omdat de Joden geleerd hebben anders tegenover de mensen te staan. Het is juist in deze dagen, dat het verlangen steeds sterker wordt om terug te gaan.

Er zijn bepaalde delen van het volk, die elders niet passen. Het luidst roepen de principiële ijveraars, die in hun orthodoxie veel te ver gaan. Mensen verstarde in hun afzondering. Mannen die met vettige lange lokken rondlopen, terwijl hun vrouwen in ateliers geld verdienen. Dat is het begin van de terugkeer. Zij zijn de eersten, die gaan, de eersten, die de roep uitstoten: terug naar het oude land, o Israël. Zoals ook de orthodoxie door zijn starre eigenwaan en strijdvaardigheid vaak het begin van een nieuwe periode betekende, maar overal op de wereld bestaat nog de onuitgesproken discriminatie, zijn de Joden nog buitenbeentjes. Onder hen zijn velen die willen wonen, waar zij mensen kunnen zijn, zonder meer. Willen leven in een land, waar niet tegen de kinderen gezegd wordt: "Joodje", en achter je rug wordt gemompeld, "kijk, die vuile Jood weer eens gaan...". Zij zoeken een wereld, waarin zij passen, waarin zij thuis horen. Met dat ideaal trekken ook anderen weg naar het Heilige Land, terwijl de langgelokten met opzienbarende vroomheid rondlopen in een Jeruzalem, dat door de Engelsen voor hen werd opengesteld, komen verder in het land andere Joden, die te lang door hun omgeving werden beperkt maar nu uit de begrenzings van onbegrip uitbreken.

Eens heette het, dat een Jood geen slag handenwerk kon doen. Nu worden zij boeren en werken goed. Hun landbouw, hun sinaasappelboomgaarden wekken de naijver van degenen, die zijn weggetrokken. Degenen, die met een minachtend gebaar onder protest dit gebied prijs gaven, zien vol afgunst toe. Israël presteert veel, meer dan de andere, eenvoudigere volkeren deden. Want de Joden die hier uit alle landen samen zijn gekomen en hier worden samengesmolten tot een nieuwe natie, zijn mensen, die geleerd hebben in de wereld bewust en vaardig te staan. Zij weten voor hun rechten te schreeuwen en te vechten. Dat is waar. Maar aan de andere kant hebben zij nooit begrepen, dat je onder omstandigheden in de eerste plaats de gemeenschap moet dienen, dat je één moet weten te zijn met de wereld. Nog staat Israël niet stevig in de wereld. Nog is de stichting van Israël een strijdpunt en internationaal een struikelblok. Maar er zal een tijd komen, dat ook de laatste afzondering, die de Joden nog kenmerkt, die van een bijzonder ras te zijn, zal zijn verdwenen.

Ongetwijfeld zijn er sommigen, die mij hier tegen zouden willen spreken. Maar ik weet, dat reeds in deze dagen vaak de zuivere Joden, dat eveneens Israël is, samen weten te werken met Arabieren op de goede manier. Ik bedoel hier de Arabieren, die gebleven zijn en niet verbitterde bedelaars zijn geworden. Bedelaars misschien niet eens geheel door eigen schuld. Zoals ik ook weet, dat de eerste ijveraars, de hardvochtigen, zichzelf verheffende op hun geloof boven heel de wereld, wreedheden hebben begaan die zeer afschuwwekkend zijn.

De mogelijkheid tot eenheid groeit, de schil van zelfgenoegzaamheid, die eens rond het Jodendom lag, rond Israël ook, is gebroken. Nog is zij niet geheel weggefallen. Maar het oude geloof, een overlevering over zoveel duizenden jaren, meer dan de geschiedenis van het Westen vinden kan om zich op te beroepen, het overblijfsel van zo vele oude leringen en proeven, verder gaande dan menig Christen zou durven gaan, wordt aan de wereld gegeven. Vandaag of morgen zal dit oude - en toch nieuwe - opgaan in de wereld, deel worden van het leven van alle mensen in het Westen.

Laten wij niet vergeten, dat bv. Einstein een Jood was. Dat er meer grote Joden zijn geweest, die aan de Westerse werelden op gebied van wetenschap, kunst en politiek grote diensten bewezen hebben. Omdat zij gedragen werden, naast het uiterlijke weten van de wereld, door een innerlijke mystiek, stammende uit de oude wijsheid en overleveringen van hun volk. De Joden zijn de gist, die aan de mensheid is toegevoegd.

Velen zullen het ook hier niet mee eens zijn, maar toch is dat heus waar, werkelijk waar. Wat doe je, wanneer je gist aan deeg toevoegt? Je slaat het uiteen, tot het met de gehele massa gemengd is. Wanneer deze wereld naast een ontwikkeling, die technisch fantastisch is, eindelijk ook zal moeten komen tot een goede geestelijke ontwikkeling, zal zij behoefte hebben aan die wonderlijke oude elementen, die behoed zijn gebleven in de oude volkeren, ook in het Jodendom. U moet natuurlijk niet denken, dat ik hier beweer, dat alle Joden nu opeens allemaal wonderlijke goede en beschaafde mensen zijn. Dat is niet waar. Maar dat is elders ook niet zo.

In de oude overleveringen, bewaard in de geborgenheid van het gezin, in de beslotenheid van sabbath, de vreugde van het Loofhuttenfeest, zijn bij de Joden (wijsheden, waarheden ?) van vader op zoon overgegaan. Er gingen vele verloren, de leer is blijven bestaan, duizenden jaren

achtereen. Waarheden en wijsheden, die op het ogenblik gebruikt kunnen worden in de moderne wereld als een basis van een ware beschaving. Wijsheden, die een geheel nieuw inzicht kunnen geven in vele mogelijkheden. Maar, zoals het deeg rijst, wanneer de gist het beroert, zo heeft de wereld zich steeds tegen het Jodendom verzet, lang voor er van Jezus maar sprake was. Men heeft wel de Christenen het desem van deze aarde genoemd, maar dan moet ik toch opmerken, dat het deeg terug is geslagen, zodat het lijkt of de desem niet al te best is.

De leer van stammen, vanwaar ook eens deze leer en deze weg tot bewustwording de wereld bereikte, leeft nog. De waarheid en de wijsheid zal herrijzen en hernieuwen, wat door onbegrip in Christendom en maatschappij ten onder dreigde te gaan. Met deze bewustzijn zal er eens een grote tempel worden gebouwd, een geestelijke tempel, waarin God de aarde beroert. Een geestelijke tempel, voor heel de wereld, niet alleen voor de kinderen Abrahams. Ofschoon er zeker een tempel in Jeruzalem zal staan, waarin men de Schepper heilig prijst. De ware tempel zal echter gebouwd zijn uit de geest van de mensen, die niet meer Christenen of Joden zullen zijn, maar gezamenlijk de waarheid hebben leren vinden, die reeds in de Oudheid bekend was, nu op een nieuwe manier. Een wereld, die, geholpen door de Joden een punt zal bereiken, waardoor zij op haar beurt de Joden zal kunnen helpen eindelijk de plaats in te nemen die hen (toe)behoort in de wereld als deel van het grote geheel.

U vraagt naar de esoterische betekenis? Zij is eenvoudig. Wanneer een volk zijn hart verhardt tegen God en de wereld, dan zijn de kostbaarheden die daarin rusten van de wereld afgesloten. Het hart zal moeten breken, opdat de kostbare gaven de wereld weer kunnen bereiken, waarvoor zij eens gegeven waren. Alle middelen zullen gebruikt moeten worden om deze verhardheid te breken, om de verwatenheid en de verwaandheid, deze dwaze afzondering te veranderen en zo mogelijk ook dit volk zelf te doen herleven in een nieuw bewustzijn. Wanneer dit is gebeurd, zal men - naar ik meen - niet meer spreken over Joden, ofschoon Israël dan nog een staat zal zijn; zoals zeker de synagoge zijn plaats in zal blijven (innemen) naast vele andere kerken. Het volk, dat bevrijd werd van zichzelf, zal door deze bevrijding nieuwe mogelijkheden scheppen voor heel de wereld. Mogelijkheid om opnieuw uit te grijpen naar Hogere Geestelijke waarden en misschien zelfs reeds op deze aarde weer te wandelen met God.

Vraag: Ziet u het Jodendom als een volk of als een godsdienst?

Antwoord: Op het ogenblik als een godsdienst. De banden, die bestaan zijn sterk, maar naar ik meen niet sterker dan de banden, die menige katholiek aan Rome binden. Langzaam maar zeker zijn de Joden gesplitst in twee delen. Degenen, die niet kunnen aarden in andere landen en terug willen keren naar het oude land. Dat zal een volk worden, maar noem die dan geen Joden, noem ze Israëlieten, naar de naam van het land dat zij zich gekozen hebben. Noem alle anderen dan Joden en zeg, dat op de juiste wijze Jood zijn, niet meer betekent een behoren tot een vreemd ras. Op de juiste wijze Jood zijn betekent, God dienen volgens beste weten en bewustzijn. Dus een godsdienst. Zo zie ik het.

Voordat iemand nu mij voorwerpt, dat ik schijnbaar erg bevriend ben met de Joden - misschien zit er wel een te denken, zou hij vroeger ook niet een kromme fok gehad hebben - wil ik hier vaststellen, dat ik in mijn aardse leven erg tegen de Joden gekant was. Ik moet eerlijk bekennen, dat ik vaak onrecht tegen hen heb begaan. Maar ik kan er in ieder geval eerlijk op laten volgen, dat ik geleerd heb zekere dingen te begrijpen. Misschien dat ik nu iets te fel spreek. Dat zal dan wel te wijten zijn aan het feit, dat ik vroeger te fel heb afgebroken, miskend en ontkend. Ik ben geen Jodenvriend. Maar ik heb leren begrijpen, dat een Jood een mens is, die zijn God zoekt en dient, zoals elke andere mens; die zijn fouten heeft, zoals elke andere mens.

Ik heb leren zien, hoe er goed en kwaad schuilt in wijs en dwaas, juist zoals overal. Ik geloof, dat ik op grond van al wat ik in mijn sfeer heb mogen leren, de zaak wel degelijk mag stellen zoals ik gedaan heb. Elk volk heeft zijn eigenschappen. Een goede Jood is beter dan andere goede mensen, een slechte Jood slechter. Zo kun je zeggens een gierige Griek is gieriger dan elke ander soort gierigaard. Maar een Griek, die goed is, is een van de edelmoedigste, dapperste en royaalste mensen, die er bestaan. Zo zou ik het voor elk ras kunnen zeggen en voor elk volk.

Wanneer een Nederlander bv. een krentenweger is, weegt hij krenten als niemand anders ter wereld, maar als hij iets van de geest van de vrijheid in zich draagt, is hij juist door zijn (goedheid/gedegenheid?) de beste, betrouwbaarste en bruikbaarste avonturier, die er bestaat.

Reactie: Een beter krentenweger dan een Schot?

Antwoord: Dat zou dan eerder moeten bestaan in pennies tellen. Maar dit is zeker geen hoofd-

eigenschap. De zuinigheid komt voort uit de armoede van het volk en de omgeving. Degenen, die de Schotten kennen, zullen met mij eens zijn, dat een Schot in zijn opvattingen zeker breder is dan een Nederlander en naar zijn middelen ook edelmoediger is dan vele anderen. Door zijn wijze van leven en denken, zowel als door de geaardheid van zijn volk, is hij trots op zijn geboorteland en zal zich blijven onderscheiden van anderen. Het lijkt mij, dat juist door deze edelmoedigheid de minder edelmoedigen de mopjes, waarin zuinigheid met gierigheid wordt verward in de mode hebben doen komen. Maar wij dwalen nu wel ver af. Geen vragen meer? Dan goedenavond.

WAT IS GOD VOOR MIJ?

Goedenavond vrienden.

In het tweede deel weer wat esoterie. Ik zal het u deze avond niet gemakkelijk maken. Ik heb mij namelijk de vraag gesteld: Wat is God voor mij? Om deze vraag te beantwoorden moet ik natuurlijk in de eerste plaats wel komen tot een beschouwen van mijzelf. Algemeen gesteld meende ik deze vraag als volgt te kunnen beantwoorden. God is voor mij een Naam. Deze Naam brengt in mij bepaalde emoties teweeg, een gevoel dat mij kan doortintelen, een kracht, die mij soms bereikt. Maar ik kan van mijzelf niet zeggen: ik ken de inhoud van het woord.

Wanneer ik probeer God te omschrijven, omschrijf ik eigenlijk mijzelf. Want vanuit mijn wereld en mijn bewustzijn tracht ik dan al, wat ik edel en schoon vind samen te brengen in één figuur, in één persoonlijkheid. Ik heb getracht om aan deze persoonlijke voorstelling te ontkomen. Om mijzelf dit mogelijk te maken, heb ik getracht de waarheden en wijsheden van oude en nieuw denkers te onderzoeken, zowel in mijn eigen sfeer als op aarde. Maar ook daar vond ik geen werkelijk antwoord op mijn vraag, geen oplossing voor mijn probleem.

Ik vroeg een oude denker: hoe kan ik mij, volgens u, God waar (waarheidsgetrouw; Red.) voorstellen? Hij zei toen:

"God is een Kracht, Die Zich voor mij niet kenbaar uiten zal, of kan en toch is. Een leven, dat tegelijk de dood is. Een Licht, dat de duisternis in zich draagt."

Ik heb hierover nagedacht, maar het kon tot mij niet spreken. Een licht, dat duisternis in zich draagt, is bv. voor mij een niet (niets; Red.). Een kracht, die zich niet bij mij of voor mij, kenbaar kan uiten, is voor mij geen kracht.

Ik ben dus verder gegaan en heb de vraag gesteld aan een priester. Ik zie God zo zei hij, als de Schepper van hemel en aarde. Hij is de kracht, Die alles in stand houdt. Hij is in alle dingen. Ik vroeg hem toen: Waar ziet gij dan God in mij? En hij antwoordde: In u zie ik God niet... Toen heb ik mij echter afgevraagd: Hoe kan ik dan bestaan zonder God? En zijn geloof sprak niet tot mij. Ik ben gegaan tot een oude kluizenaar. Ik heb hem toen gevraagd: Wat is uw God? ... "Mijn God is de stilte, want wanneer alles stil is en ikzelf heel stil ben, dan spreekt er iets tot mij zonder woorden. Ik versta het niet en begrijp het niet. Het is mij een vreugde. En ik weet, dat dit God is." Toen werd het mij teminste iets duidelijker. God behoort dus voor mij iets te zijn, wat tot mij spreekt in de stilte... . De onthulling misschien wel van de kern van mijn eigen bestaan. De onthulling van de geheimen, die ik steeds in mijzelf aanvoel en toch niet ontsluiten kan.

Toch was ook dit antwoord mij niet helemaal voldoende. Ik heb toen de vraag anders gesteld. Ik ben naar een vroeger op aarde bekend Oosterse leraar gegaan en zei hem: vertel mij nu eens, hoe ervaart, of ziet u God? Hij antwoordde mij: "God ken ik niet. Het leven is een reeks van paden. Al deze paden hebben één gezamenlijk doel. Zo gij over God wilt spreken, noem dat dan God". Dit kon ik niet zo direct verwerken, het was voor mij niet duidelijk genoeg. Dus, heb ik gevraagd: Hoe ziet u dan deze reeks van paden? "Ach", zei hij mij, "in het begin was de Schepping een waaier, die zich openplooid. Op elke rib stond een nieuwe waaier en ook deze plooid zich open. Sedertdien is het zo verder gegaan, omdat elk feit, elke mogelijkheid weer een nieuwe reeks van mogelijkheden in zich sluit... ". Ik kan mij echter het Al niet voorstellen als een reeks van waaiers en God niet als iets wat eindigt of begint, waar het Al ophoudt.

Een voor mij aanvaardbare oplossing heb ik uiteindelijk gevonden bij een betrekkelijk moderne en concreet denker. Toen ik hem vroeg: hoe ziet u God, wat is God voor u, kreeg ik als antwoord: "Nu is God voor mij nog niets, want ik begrijp God niet en ik ken God niet. Maar wanneer ik steeds blijf zoeken naar alles, wat positief is in mijn eigen leven, dan heb ik daarin een voldoening, dan

heb ik het gevoel, dat ik verder kom. Totdat ik beter weet, wil ik dan dit "God" noemen. God is voor mij een streven naar het goede, bevestigd door iets, waarvan ik de bron nog niet ken, iets, wat ik zelf nog slechts gedeeltelijk onderscheiden kan."

Deze oplossing heeft mij bevredigd om de volgende redenen: naar mijn inzien kan een schepsel niet proberen zijn Schepper te kennen. Misschien dat het schepsel eens zover groeien kan, dat de Schepper Zich openbaart, maar wij weten dat dit voor ons thans nog niet kan zijn. Wij leven en dit leven wordt door geheimzinnige wetten geregeerd. Ons leven, of wij dit willen aanvaarden of niet, staat onder een drang van voortdurend zoeken, geboren uit een onvrede in onszelf. Dit zoeken is steeds naar dezelfde waarde, in elke mens en in elke geest. Wij geven er vele namen aan en trachten het in ongetelde malen vernieuwde beelden steeds hernieuwd weer te geven, te benoemen, te vereenzelvigen met juist onze wereld. Maar het geheim, dat er achter schuilt, blijft een geheim, dat in onszelf moet schuilen, daar ik het niet in de wereld kan zien. Daarom kom ik tot deze oplossing: voor mij mag God het raadsel zijn, dat in mij bestaat. Ik tracht het niet op te lossen, ik tracht in vrede er mee te leven. Natuurlijk zal het niet altijd gemakkelijk voor u zijn, om deze zienswijze van mij te accepteren. Ik kan dit u ook niet vragen, daar zij te zeer een persoonlijk beleven inhoudt.

Als je antwoordt op de vraag en denkt het voor jezelf te hebben gevonden, kun je zoals ik het zie, niet meer of minder doen dan dit aan anderen mee te delen. Want ik geloof, dat de drang in mij, zoals ik zelf geestelijk ervaar en beleef, door het u voor te leggen als uiting van de in mij levende drang met u samen te leven, te werken en te streven naar een nieuw en ander bewustzijn, tevens te mogen zien als een uiting van de Kracht en het streven in mij, dat ik bij gebrek aan groter waarheid voor mij nu "God" wil noemen, een uiting van het Grote Onbekende, dat mij toch zo na aan het hart ligt.

Ik zou willen zeggen: wat deert het u eigenlijk, vrienden, hoe uw God eruit ziet, wat maakt het uit wie en wat uw Schepper precies is, zolang u deel uitmaakt van Zijn Schepping? Wij allen weten, dat wij niet in staat zijn deze grote dingen bewust te beleven, te doorzien. Voor ons is de naam niet belangrijk, de naam, die uiteindelijk voor ons leeg blijft, maar wel het streven. Een streven, dat een bevestiging is van de Kracht, die in je bestaat. Daarom is het, dat ik op deze avond nog de volgende stellingen aan u voor wil leggen:

Wij weten niet, wat waar is in het Al en wat slechts een droom is. Wij weten zelfs niet, wat ons werkelijk leven betekent. Wij kunnen slechts weten, wat wijzelf ervaren, aanvoelen, wat in ons ontwaakt, openbloeiende als door een vreemde kracht van buiten.

Deze dingen zijn de uitingen van een Kracht. De bloem kent de zon niet, omschrijft noch bevat haar wezen en geaardheid. Maar als zij door de zon beroerd wordt, bloeit zij open. Zij vraagt niet waarom. Zij aanvaardt in volle vreugde. De taak van de mens, de geest, is m.i. het leven, dat hem gegeven is, in volle aanvaarding vreugdig door te maken. Wij oordelen vaak in ons leven. Elk oordeel, dat wij spreken, baseren wij op onze eigen ervaringen, waarvan wij weten, dat zij onvolledig is. Elk oordeel, dat wij spreken, moet noodzakelijkerwijze voor ons bewustzijn een verwijdering betekenen van de werkelijke kracht, die ons drijft, de kracht, die ons eens geschapen heeft. Hoe minder oordeel wij vellen, hoe minder wij trachten door vergelijk krachtens eigen bewustzijn vast te stellen wat belangrijk en niet belangrijk is, hoe meer wij voor onszelf slechts trachten de waarden, die nu eenmaal in òns leven in elke sfeer en op elk gebied te uiten en uit te dragen, hoe dichter wij m.i. zijn bij het ware leven. Het ware leven, dat naar ik meen, dan toch wel de Kracht moet zijn het Grote Geheim, dat zich aan ons vermogen tot kennen nog uittrekt.

U leeft thans in de stoffelijke wereld, zo dadelijk in de andere. U zult steeds leven, maar waar u ook bent, twee dingen zult u nooit kunnen ontkennen, nooit kunnen vernietigen: ten eerste het bewustzijn, dat u zelf bent. In de tweede plaats de Kracht die u doet leven en die u steeds weer in een andere wereld stelt. Deze beide dingen zijn dan steeds de waarden, waaraan wij ons vast kunnen klampen. De wereld van heden is wellicht de waan, die morgen door een andere waan wordt vervangen. Het geloof van vandaag kan de dwaasheid zijn van morgen, maar ons leven is een continuïteit, die niet verloochend kan worden. Leef ik heden, zó zal ik morgen leven. En morgen levende zal ik eeuwig voortbestaan. Want alle dagen zijn in mij samen gebracht en mijn leven kan niet beëindigd worden.

Dit weet ik uit ervaring. Neem daarom het leven als een heiligdom. Draag het in de handen, voorzichtig, opdat dit leven zichzelf nooit zou trachten te verloochenen. Neem de Kracht, die u voortstuwt, de Kracht, die u bewustzijn geeft. Ervaar haar, zo u kunt. Luister ernaar als naar een

stille stem. Niet zeggende: "dit is God, Die tot mij spreekt..." of zeggende: "Hoort de openbaring, die mij is geworden!", maar in stilte aanvaardende de Kracht, die u wordt gegeven. Hiermee heb ik voor heden mijn bijdrage beëindigd. Ik dank u, dat u mij hebt willen aanhoren en wens u ook verder nog een gezegende avond.

NAWOORD

Goedenavond vrienden,

Aan mij is de taak opgedragen deze bijeenkomst voor u te besluiten. Doch voor ik mij verstout te trachten met mijn woorden in u een indruk te scheppen, zijn er nog enige woorden, die ik voor mijzelf gaarne tot u zou spreken. Ik hoop, dat u uw oren daarvoor niet gesloten wilt houden.

Er was eens een vlo. Maar leven vol vreemde sprongen, achtte zij de grootste waarheid van alle dingen. Sprekende over alles wat haar overkwam, zei zij eens: "Onze God moet een grote God zijn, de Goden zijn machtig. Want hebben zij niet de mensen geschapen om ons tot voeding en troost te dienen." Maar zij wist niet, dat dezelfde mens, die zij zag als een door God gegeven voeding en troost, haar dood zou worden op het ogenblik, dat hij zich krabbende, op de K'ang (Chinees verwarmd bed; Red.) rustte.

Dat vrienden, zou ook wel eens de toestand kunnen zijn van ons, arme en onbewuste mensen, zoekende geesten, die met een klein licht van bewustzijn in het duister van de eeuwigheid al trachten het grootste geheim te erkennen. Wij spreken over onze God en onze wereld. Wij zijn soms als oude vrouwen, die sprekende niet meer weten, waarover. Doch eens zal misschien in ons de wijsheid geboren worden. Zouden wij dan moeten spreken zoals de vlo volgens het verhaal eens deed, dan leraren wij niet meer over de Kracht van onze Schepper, maar over de macht van onze werkelijkheid. Wij zeggen dan met de dichter, die eens zijn woorden door de wijn bevreugeld in de wereld zond:

Wanneer al in het leven mij vergaat,
doch mij blijft de werkelijkheid
ben ik niet meer een slaaf
van wereld en van tijd.
Vrij, om dan omhoog te gaan,
daar, waar de werkelijkheid
ten laatste begint, blijf ik de mens,
die in zich wijn en leven mint.

Wij blijven onszelf gelijk. Wij kunnen wel overgaan naar een andere wereld, maar wij zullen in onszelf het verschil niet ontdekken. Wij kunnen voor anderen duivels worden, of goden, en Krachten van de hoogste Hof der Hemelen, maar zelf zullen wij ons zelf achten te zijn gelijk wij altijd waren; wij zijn steeds weer onszelf. Laat ons dan niet strijden over de wereld of het doel van die wereld of over het doel van de dingen, die leven in de wereld. Laat ons aanvaarden, zoals de dichter, zeggende: waarheid en werkelijkheid begeer ik, maar ik min het leven.

Eens was een mens ter dood veroordeeld met de zware halskraag. Hij was arm en had geen geld zich een lichtere te kopen. Hij werd naar de schandplaats geleid, waar zijn hoofd zou vallen. Een mandarijn van de Pauweveer, die in volle statie op deze plaats al gezeten was, zei hem: "Voor je sterft, wil ik je een gunst verlenen. Wat vraag je van mij?" De veroordeelde zei daarop: "Heer, wendt u af, opdat uw ogen mijn dood niet bezoedelen; want u zult leven en ik moet sterven... ". Eens had deze mens de hoge heren geeerd als het hoogste en het schoonste op aarde en hun woord was hem een vreugde. Maar nu hij moest sterven, zei hij tot hen: wereld, keer u af, want in het sterven ben ik alleen... .

De mandarijn echter, beroerd door die woorden, sprak tot hem: "indien ik u het leven schenk, wat vraagt gij dan nog van mij?" "Heer", sprak hij die zou sterven, "sta mij dan toe, dat ik mij snel uit uw ogen verwijdere, opdat ik u niet besmette met mijn onwaardigheid".

Zo is de weg van de mensen: menigeeen, die het leven toelacht, vliedt voor de werkelijkheid van het leven weg, opdat het geluk, dat hij verworven heeft, hem niet ontnomen zal worden. Komt echter het einde van de mens, hij wil het sterven niet meer aanschouwen, doch aanschouwt slechts zichzelf in het leven, omdat dit de waarheid is, die het meeste tot hem spreekt. Ik wil niet veel woorden meer zeggen, vrienden en wens u verder een goedenavond.